

Nuopuolio gramatika

Ksenija Kazarinova

ANOTACIJA

Straipsnyje pristatomas biblinis tekstas, skirtas pirmųjų žmonių nuopuoliui aprašyti – ištrauka iš Pradžios knygos 3 skyriaus, kurioje pasakojama apie pirmąją nuodėmę. Bandoma jį pakomentuoti, taikant semiotines išvalgas. Kaip tekste vaizduojamas perėjimas nuo palaimingos būsenos prie Dievo įsakymo nepaisymo?

Trumputė ištrauka pasižymi aiškiu figūrų išsidėstymu (gundytojas – gundomasis – implicitiškai dalyvaujantis Dievas) bei dinamišku naratyvu. Gundymo metu pakeičiama subjekto pasaulėžiūra ir tai veda link veiksmo, paneigiančio metalėmėjo programą. Biblijos tekste ši istorija pateikiama vos keliais potėpiais, tačiau juose glūdi ir laipsniška subjekto transformacija, ir pastarojo kintantis santykis su aplinka, ir įaistrinto diskurso raida.

Straipsnyje pažvelgiama ir į šios istorijos tęsinį, pateikiamą toje pačioje Biblijos knygoje. Parodoma, kad žmogaus užsispyrimas sukelia negrįžtamus pokyčius jo santykiuose su Dievu. Tačiau metalėmėjas (Dievas), nors ir yra išduotas, nelinkęs atsisakyti pasitikėjimo sutarties su subjektu (žmogumi).

Esminiai žodžiai: Biblija, semiotika, pasijų semiotika, nuodėmė, gundymas.

ĮVADAS

Biblijos tekstai dažnai baugina, atrodo neįdomūs, o jų specifika – aktuali tik dvasininkams ar teologams bei senovinių tekstų tyrėjams. Paprastai taip atsitinka, kai juos bandoma skaityti taikant

netinkamą recepcinį tinklą – dažniausiai tapatinant Bibliją su XIX a. romanu ir dėl to laukiant kvapą gniaužiančio siužeto ar įžvalgų, kokių ieškotume filosofiniuose apmąstymuose. Biblinio teksto prasmė pagaunama tik įjungiant teologinę perspektyvą. Šios knygos poetika, istorinis (ne)tikslumas, pasakojimo intensyvumas ir pan. atsiveria tik suvokus, kad Biblija atskleidžia Dievo tvarkomą ir prižiūrimą pasaulį.

Biblija pasižymi stilijų įvairove ir gausa: pavyzdžiui, Psalmynas arba Giesmių giesmė – tai puikiausi literatūriniai paminklai, Mokytojo (Koheleto) knyga – tai egzistencinių klausimų kamuojamo žmogaus išpažintis, kai kurios Penkiaknygės istorijos pakeri savo įtaigumu. Skirtingi stiliai ir įvairios suvokimo galimybės gali būti jungiamos ir viename tekste (pvz., Pranašų knygų fragmentai, Biblijos istorinių knygų epizodai). Todėl šios knygos literatūrinė ar kitokio pobūdžio mokslinė analizė yra būtina, tačiau nevertėtų pamiršti, kad tai dvasinio pobūdžio tekstas. Tinkamai suderinus mokslinę analizę ir dvasinių komentarų įnašą, galimas vaisingas teksto skaitymas. Šiame straipsnyje bus stengiamasi laikytis tokio principo.

Analizei pasirinkta Pradžios knygos ištrauka:

O žaltys buvo sutesnis už visus kitus laukinius gyvulius, kuriuos VIEŠPATS Dievas buvo padaręs. Jis paklausė moterį: „Ar tikrai Dievas sakė: 'Nevalgykite nuo jokio medžio sode!'?“ Moteris atsakė žalčiui: „Vaisius sodo medžių mes galime valgyti. Tik apie vaisių medžio sodo viduryje Dievas sakė: 'Jūs nuo jo nevalgysite nei jo liesite, kad nemirtumėte!'“ Bet žaltys tarė moteriai: „Jūs tikrai nemirsite! Ne! Dievas gerai žino, kad atsiuers jums akys, kai tik jo užvalgysite, ir jūs būsite kaip Dievas, kuris žino, kas gera ir kas pikta“. Kai moteris pamatė, kad tas medis buvo geras maistui, kad jis buvo žavus akims ir kad tas medis žadėjo duoti išminties, ji skynėsi jo vaisiaus ir valgė, davė jo ir savo vyrui, buvusiam su ja, ir jis valgė. (Pr 3.1–6)

Pagrindinė šio teksto tema – tai žmogaus nuopuolis, nors pačioje ištraukoje yra ir daugiau temų. Šiame straipsnyje, siekiant suprasti nuopuolio gramatiką, bus aptariama nuodėmės formacija, pritaikant pasijų semiotiką.

Claude'o Zilberbergo apžvalgoje, skirtoje pristatyti *Pasijų semiotiką*, nurodoma pasijų semiotikos kaip metodo esmė – ja siekiama

apibūdinti subjekto *būsenas*, kadangi „būsenos, kurias patiria subjektas, yra ne mažiau elastingos negu jo diskursas“ (Greimas, Fontanille 2007, p. 14; vertimas mano – K. K.). Tokios priegigos verčia tyrėją gilintis į presupozicijų lygmenį, t. y. palikti daugiau ar mažiau stabilų išreikšto diskurso krantą ir nerti į miglotų, tik besiformuojančių konstruktyvų terpę. Tai ir padarė Algirdas Julius Greimas, pradėjęs domėtis žmogaus vidiniu ir/arba emociniu pasauliu.

Darbe daugiausiai remiamasi būtent tokios tematikos jo veikalais, iš kurių pagrindinis – *Pasijų semiotika* (1991), parašytas kartu su Jacques'u Fontanille. Kiti tokios tematikos jo darbai – *Apie nostalgiją* (1986), *Apie pyktį* (1981) – panaudoti labai nedaug ir daugiau implicitiškai, kadangi skirti konkrečių reiškinių aprašymui ir yra mažiau aktualūs analizuojamai ištraukai. Taip pat naudojamos Fontanille ir Zilberbergo darbu *Tension et signification* (1998). Darbe taikomos ir Erico Landowskio išvalgos, pristatytos jo rinktinėje *Passions sans nom* (2004), kurios straipsniai pateko į neseniai Lietuvoje išleistą šio autoriaus tekstų rinkinį *Prasmė anapus teksto* (2015).

Savo pradinėje, „greimiškoje“, stadijoje pasijų semiotika telkėsi ties emociniu pasauliu: kaip analizės objektas buvo iškeltas stiprus žmogų užvaldantis jausmas, o kūnas įvedamas tik kaip antraeilis šio proceso dalyvis. Tolesnė semiotikos raida pakeitė tokį požiūrį ir į aistros lauką įvedė psichosomatiką. Klasikinis pavyzdys – Fontanille astmos analizė (*Les passions de l'asthme*, 1990; *Astmos pasijos*, 2013). Kiek panašia linkme eina ir Ivanas Darrault, gilindamasis į psichoterapijos ir semiotikos santykį (pvz., „De la sémiose éclairant la névrose“ (2009), „Semiotica y psicoanalisis. Un modelo etosemiotico de los comportamientos y discursos adolescentes“ (2004) ir kt.). Šiuolaikinė pasijų semiotika linkusi į kūną žiūrėti kaip į pilnavertį, o kartais ir kaip į dominuojantį pasijos dalyvį. Šį požiūrį labiausiai populiarina Landowskis.

Kadangi šiame straipsnyje bandoma taikyti semiotines ir teologines išvalgas, neįmanoma praleisti šių dviejų sferų bendradarbiavimo. Tenka pasakyti, kad semiotikų metodai šokiravo teologus, kuriems toks teksto, tuo labiau sakralinio, preparavimas, kėlė siaubą. Tačiau vėliau į Greimo seminarus įsijungė suinteresuoti teologai ir pamažu išsivystė Biblijos semiotika. Jos ryškiausi atstovai – Jeanas Delorme, Louis Panier, Anne Pénicaud, Jeanas-Claude'as Giroud ir kt. Žinomiausias jos pavyzdys Lietuvoje – tai į

lietuvių kalbą išverstas Giroud ir Panier straipsnis „Parabolė apie vynuogyno darbininkus“ (*Baltos lankos*, 1991, Nr. 1)¹.

Tiesa, ši semiotikos atšaka nesukūrė naujo papildomo instrumentarijaus – dažniausiai ji naudojasi literatūros semiotikos priegomis, nors negali išsiversti be leksinės analizuojamų tekstų analizės, beveik visada krypdama į originalo arba patikimų Biblijos vertimų tekstus, taip pat reikalauja istorinių ir kultūrologinių žinių. Šiuo atveju biblinio teksto analizė pareikalaus pasijų semiotikos išvalgų.

Reikia pasakyti, kad Biblijos semiotika (iš tikrųjų, kaip ir bet kurios srities semiotika – muzikos, vizualumo ir pan.) pravėrė duris į tokį tyrimų lauką, kuris iki tol buvo vien tik to dalyko profesionalų sritis. Tai neabejotinai praplečia analizės ir interpretacijos galimybes, tačiau čia pat iškelia ir profaniškumo pavojų. Biblinio teksto unikalumo nepaisymas gali nuvesti tyrėją prie abejotinos vertės išvadų. Todėl ne veltui Biblijos semiotikos atstovas Jeanas-Yves'as Thériaut pabrėžia, kad semiotika nepaneigia istorinio-kultūrinio ar kokio nors kito analizės metodo, o tik stengiasi atverti Bibliją kaip tekstą (Thériaut 1993).

Taigi šio straipsnio tikslas – taikant pasijų semiotiką (bet nepamirštant ir teologijos) pabandyti užčiuopti, kaip pasirinktoje ištraukoje vingiuoja žmogaus nuopuolio kelias: ar besiformuojanti nuodėmė – tai procesas, pasižymintis tam tikra struktūra ir dėsniais, ar spontaniškas reiškiny.

Šiame straipsnyje daugiausiai naudojamos greimiškąją pasijų semiotiką, kuri atrodo labiausiai tinkanti pasirinkto teksto analizei. Šis pasižymi gan griežta struktūra, jame dalyvaujančios figūros yra labiau mitinio, archetipinio pobūdžio, dominuoja aiškus, kone schematinis naratyvas. Todėl atrodo, kad klasikinės pasijų semiotikos priegoms suteikia daug daugiau galimybių tinkamai pristatyti šį tekstą. Tačiau tai nereiškia, kad atsisakoma kitų Greimo

¹ Šis straipsnis, kuriame remiamasi klasikinės literatūros semiotikos priegomis, mūsų analizei ne toks aktualus. Daugiau dėmesio skiriame pasijų semiotikai, kuri lietuvių semiotinėje tradicijoje dar nebuvo plačiau pritaikyta bibliinių tekstų analizei.

įžvalgų – jos ne tik papildo analizę, bet ir leidžia praplėsti šio teksto semiotinio skaitymo perspektyvas.

NEKALTAS POKALBIS AR MANIPULIACIJA?

Ištrauką galima schematiškai padalinti į kelias dalis: moters pokalbis su žalčiu, nusiteikimas veiksmui ir pats veiksmas. Žmogus, jo gyvenimas, gebėjimai, santykiai su pasauliu ir pan. – visa tai buvo pristatyta ankstesniuose skyriuose. Prie to dar grįšime, dabar galima pažymėti, kad tai – ypatingas tvarinys: jis išsiskiria iš viso pasaulio savo atsiradimu, gebėjimais, gautais palaiminimais, be to, kažkodėl jam vieninteliu duotas draudžiamasis įsakymas.

Apie žaltį beveik nieko nežinome, tiesiogiai² jis pirmą kartą atsiranda tik šioje ištraukoje. Apibūdinusi jį kaip sukčiausią iš visos tvarinijos, toliau Biblija perteikia jo dialogą su moterimi.

Jis pradėdamas paprastu, tarsi gyvą interesą parodančiu klausimu:

„Ar tikrai Dievas sakė: „Nevalgykite nuo jokio medžio sode!“?“

Greimo pasijų semiotika kaip pradinį pasijos formavimosi etapą išskiria išankstinių sąlygų lygmenį. Jame susiformuoja pasijos užuomazgos. Būtent čia atsiranda prielaidos vertės objektui, modalumams, vertybinių opozicijų elementai. Anot Greimo, pasijinis kelias prasideda tada, kai būsiamasis subjektas pajunta tam tikrą aplinkos dirginimą, t. y. galima kalbėti apie jo timiškumą – gebėjimą tai pajusti (plg.: Greimas 1989, p. 307; Nastopka 2010, p. 250).

Klausimas atlieka šią dirginimo funkciją ir iš dalies yra fatinis, nukreiptas į „ryšio“ patikrinimą ir dialogo (o galbūt monologo) galimos kokybės įvertinimą: ar galimas tolimesnis pokalbis su klausytoju, ar moteris žino Dievo įstatymą. Nesunku pamatyti, kad

² Klasikinė Biblijos egzegezė pirmajame Pradžios knygos skyriuje mato implicitšką užuominą apie blogio atsiradimą: „Dievas atskyrė šviesą nuo tamsos“ (Pr 1.4), nors tik vėliau, ketvirtą dieną, bus parašyta apie saulės ir mėnulio atsiradimą (Pr 1.14–19). Taigi kalbama ne apie astronominius reiškinius, o apie kažką kitą.

šiedu atlikėjai gauna gundytojo (žaltys) ir gundomojo (moteris) teminius vaidmenis.

Gundymo procesas nepradedamas nei liepimu, nei Dievo galios neigimu, o dialogą, kaip įprasta, sudaro pranešimo priėmimas ir interpretavimas. Gundytojo klausimas – tai svetimas elementas nusistovėjusioje terpeje ir jis, Jurijaus Lotmano žodžiais kalbant, gali sukelti sproginimą, t. y. naujų reikšmių ir net naujos sistemos konstravimąsi.

Iš tiesų, nuo šiol protosubjektas pradeda savo pasijinį kelią³. Nebėra vienpusio ryšio: atsiranda ne tik pasyvus aplinkos priėmimas, kaip timiškumo atveju, bet ir santykiavimas su ja, protosubjektas pateikia tam tikrą savo reakciją, taip pereidamas į forijos būseną. Pastaroji atsiranda „kaip tam tikros įtampos skilimo rezultatas“ (Greimas, Fontanille 2007, p. 35). Kad dirginimas buvo pajustas, matyti iš gundomojo elgesio – kol kas tik iš dialogo, nepateikiama jokios kitos refleksijos:

Moteris atsakė žalčiui: „Vaisius sodo medžių mes galime valgyti. Tik apie vaisių medžio sodo viduryje Dievas sakė: „Jūs nuo jo nevalgysite nei jo liesite, kad nemirtumėte!“ (Pr 3.2–3)

Tolesnis skilimas užtikrins pasijos formavimąsi. Tai, kas kadaise buvo vienuma, išsiskaido į priešingus fragmentus. Šis procesas gali pasireikšti, kaip šiuo atveju, susiskaidymu paties subjekto viduje (tai bus matyti vėliau).

Atsakymas, koks jis bebūtų, anot Greimo, užmezga tarp adresanto ir adresato tam tikrą ryšį, įtraukia juos į pasitikėjimo sutartį (Greimas 2000, p. 20–21). Dar daugiau, gundomojo atsakymas parodo ne tik polinkį tolesniam bendravimui, bet ir atskleidžia santykį su turima sistema. Atsakymas yra moteriškai detalus, ilgas ir... neteisingas. Jame iškraipomas duotas įsakymas: jis pernelyg sugriežtinamas ir jo pradinė prasmė ištirpsta, pakeičiama klausančiojo interpretacija, plg.:

³ Protoaktantais pasijų semiotikoje vadinami besiformuojantys aktantai: jie dar neturi modalumų, jų naratyvinis kelias dar yra neapibrėžtas (Greimas, Fontanille 2007, p. 36, 42).

DIEVO ĮSAKYMAS

„Nuo visų sodo medžių tau leista valgyti, bet nuo gero bei pikto pažinimo medžio tau neleista valgyti, nes kai tik nuo jo užvalgysi, turėsi mirti.“ (Pr 2.16–17)

MOTERS INTERPRETACIJA

...Dievas sakė: „Jūs nuo jo nevalgysite nei jo liesite, kad nemirtumėte!“ (Pr 3.3)

Dievas moters interpretacijoje parodomas kaip žmogaus veiksmus ribojanti jėga, į kurią žiūrima ne tiek meilės, kiek baimės akimis. Moteris nevalgo ne todėl, kad taip buvo paprašyta mylimo ir garbinamo Dievo ir ne todėl, kad suvokia priežastis, dėl kurių šis vaisius yra užgintas – ją sulaiko tik galima bausmė. Mirtis tėra antrašė pasekmė, tačiau moters žodžiuose tai pagrindinis argumentas. Jos atsakymas atskleidžia, kad ji daug atviresnė gundymui, negu buvo galima manyti (Lopuchin 1904, p. 24; Pr 3. 2–3). Tad tolesni gundytojo žodžiai grįsti jau šia, ką tik gauta informacija: dabar gundytojas žino, kad reikia kalbėti apie Dievo neteisingumą ir paneigti turimas žinias apie bausmę. Vadinasi, reikia paneigti autoriteto baimę.

Tad pasitikėjimo santykis sustiprėja. Beje, ne tik su pačiu gundytoju, bet ir su jo siūlomu objektu, kuris tuojau pat virs vertės objektu. Kadangi gundomąjį tesulaiko mirties baimė, o ne meilė ar paklusnumas, pradedama įtikinėti šitaip:

„Jūs tikrai nemirsite! Ne! Dievas gerai žino, kad atsivers jums akys, kai tik jo užvalgysite, ir jūs būsite kaip Dievas, kuris žino, kas gera ir kas pikta.“ (Pr 3.4–5)

Čia įvedamas potencialus vertės objektas. Uždraustas vaisius šiame procese patiria transformaciją: jis pripildomas visiškai kito kio reikšminio ir vertybinio turinio. Ilgainiui naratyviniame lygmenyje jis taps pagalbiniu vertės objektu, įkūnijančiu maginę vertybių sistemą, kurią siūlo manipuliuojantis antilėmėjas. Taigi šis pranešimas konstruojamas iš dviejų dalių: a) atmetama objekto antivertė (mirtis), b) objektas pripildomas tokių galių, kurios daro jį išskirtinį.

Beveik iš karto atsiranda konkrečios vertės, iš ko galima spėti apie gana dinamišką poliarizaciją. Tekste apeinama valentingumų stadija, t. y. protosubjekto neramaus lūkesčio būseną, kai jis tik

ieško, į ką galės nukreipti dar jam pačiam neaiškius gimstančius norus⁴. Įvedama konkreti vertybė ir konkretus tikslas – būti „kaip Dievas“, o vertės objektas (vaisius) tampa raktu į kitą egzistencijos būdą. Siūloma atsisakyti metalėmėjo (Dievo) arba, kitaip sakant, pačiam užimti jo poziciją. Semiotiškai neįmanoma suderinti šitų dviejų sąvokų – metalėmėjas visada yra *už* subjekto sistemos ribų ir priklauso kitam buvimo būdai. Tačiau iš gundytojo kalbos šito nematyti, atvirksčiai, tokia transformacija parodoma ne tik kaip galima, bet ir kaip visiškai natūrali.

Uždraustam vaisiui priskiriama galia pakeisti žmogaus egzistenciją. Šiuo atveju modalinės vertės priskiriamos ne subjektui, o objektui. Tik įgijęs pastarąjį subjektas įgyja ir jo vertes (Nastopka, „Modalinė vertė“, *Avantekstas*).

Matyti, kad pirmasis gundytojo klausimas turėjo ne tik „ryšio“ patikrinimo funkciją, bet kartu ir sėjo abejonę. Pradedamas savotiškas dekonstrukcinis kelias: nuo klausimo „ar tikrai?“ nesunku pereiti prie opozicinio teigimo: vaisių ne tik *galima*, bet ir *privaloma* suvalgyti. Metalėmėjas (Dievas) parodomas kaip nenorintis dalintis savo kompetencija su kitais. Pamažu gimsta ne tiek noras paragauti uždrausto vaisiaus, kiek nepasitenkinimas metalėmėju ir jo sistema. Inspiruojamos kito aksiologinio universumo paieškos – t. y. maištas (Greimas 1989, p. 372). Bet gundytojas atlieka tik pusę darbo – jis pasėja klausytojo sąmonėje abejonę ir pasiūlo alternatyvą. Galutinę išvadą padaro subjektas: žalčiui nutilus, tekste lieka tik žmogaus veiksmai.

Protosubjektas aktyviai dalyvauja dialoge, jis yra atviras diskursui. Šis *atvirumas* virsta *atvėrimu*: tampa įmanomi įtikinėjimo ir protosubjekto transformavimo procesai. Tokia būseną – tai pagrindas *norėjimo* modalumui atsirasti (plg.: Greimas, Fontanille 2007, p. 46, 54), kadangi įtampa protosubjekto viduje vis stiprėja, ji maksimaliai nukreipta į būsimą vertės objektą.

Bažnytinė tradicija tokią būseną skaido į *dėmesį* ir *mėgavimąsi* ir mato šiuose etapuose proto ir valios pavergimą: iš pradžių tik min-

⁴ Plačiau apie valentingumus žr.: Greimas, Fontanille 2007, p. 37–40.

timis, o paskui ir visa esatimi nukrypstama į malonumą žadanti vaidinį, kol neprieinama prie *ryžto* stadijos – pasiruošimo žūtibūt atlikti veiksmą⁵.

Taigi iš subjekto suaktyvėjimo galima spręsti, kad turima reikalo su sėkminga manipuliacija. Veikiama tiktai per žodį, klausytojui ne tik negrasinama – jis apskritai nieko neverčiamas daryti. Gundy-mas remiasi įtikinėjimu ir manipuliavimu *noru*, t. y. siekiama, kad: a) protosubjektas pripažintų tiesa antilėmėjo pranešimą (Greimas 2000, p. 15), ir b) subjekto gebėjimas *norėti* būtų paveiktas patrauk-lių simuliakrų (ten pat, p. 22). O pats protosubjektas *nori būti įtikin-tas*, kadangi tai ne tik žada euforinę būseną ateityje, bet ir gali pa-naikinti disforiją sukeltą reiškinį – bausmės baime.

Taigi protosubjektas privedamas iki ribinės situacijos – numal-šinės atvėrimo moduliaciją, nutraukęs pasitikėjimo sutartį, jis liks metalėmėjo duotame universume. Žengdamas toliau – jis pradės formuotis kaip naujas subjektas, o jo vertės objektas nepastebimai suformuos galimą naratyvinį kelią, nuo kurio nukrypti bus sun-kiau negu dabar.

NUO NORO IKI VEIKSMO

Tolesnė nuodėmės raida įgauna konkretumo ir apibrėžtumo. Nuo sunkiai apčiuopiamo išankstinių sąlygų lygmenis žengiama į semionaratyvinį lygmenį. Jau susiformuoja *norintis* ir veikiantis subjektas:

Kai moteris pamatė, kad tas medis buvo geras maistui, kad jis buvo žavus akims ir kad tas medis žadėjo duoti išminties... (Pr 3.6)

Iš pradžių gundytojo ir gundomojo pokalbis buvo paremtas kognityvine logika, dabar įsijungia ir juslinis matmuo. Subjekto akistata su objektu pagrįsta ne tik modaliniu santykiu, bet ir jusline plotme. Pastarosios argumentai („geras maistui“, „žavus akims“)

⁵ Pвz., Иоанн Лествичник, св., „Слово 15. О нетленной чистоте и целомудрии, которое тленные приобретают трудами и потами“, п. 73, Лествица, или Скряжали духовные.

yra ne mažiau svarūs nei grynai modalinės vertės („žadėjo duoti išminties“). Visažinystė čia tapatinama su *galėjimu*, t. y. jungiami endogeninis (*žinoti*) ir egzogeninis (*galėti*) modalumai, o jos siekimo būdas tampa malonus ir nevarginantis – pakanka suvalgyti patrauklų vaisių. Taigi kūno tarpininkavimas neapsiriboja tik jusliniu pasaulio pažinimu – šis pažinimas apima ir fizinę, ir emocinę, ir dvasinę plotmes. Tai, ką gauna kūnas, pereina ir į kitus asmenybės lygmenis. Taip apimamas visas subjektas. Todėl reikšmės atsiradimo kelias būtinai įtraukia į save ir fizinį santykį su pasauliu (Nastopka 2010, p. 245).

Žiūrėjimas – tai viena iš priemonių kurti emocinę, kognityvinę, juslinę ir kitokią komunikaciją su tam tikru dirgikliu. Beje, „bendravimas“ su objektu gali pasireikšti kaip suinteresuotumas, dėmesys, kaip šiuo atveju, arba, atvirkščiai, per perteklinį atmetimą (pavyzdžiui, kai pernelyg aktyviai kažkas neigiama: iš to galima spręsti apie implicitinį koncentravimąsi ties tuo objektu).

Ankstesnis subjekto santykis su objektu galėjo būti apibrėžtas per klasikinės jungtinės semiotikos priegas: buvo įvestas aiškus perskyrimas ir hierarchija tarp aktantų (metalėmėjas – subjektas 1 (vyras)⁶ – subjektas 2 (moteris) – draudžiamas objektas), reikšmės jau buvo pateiktos, o subjektui (kartu ir skaitytojui) beliko jas priimti. Gundymo metu kuriamas nepasitikėjimas esama sistema ir turimomis reikšmėmis, o tada siūlomas kitas santykis, grindžiamas esteze: subjektas raginamas kurti prasmę čia ir dabar, per savarankišką patirtį (plg.: Landowski 2015, p. 149). Čia tarp subjekto ir objekto nebėra tarpininko. Tai nebe stebėjimas, bet gyvas santykis su objektu. Pats objektas tampa ne tiesiog objektu, o teikia malonumą, į jį žiūrima ne tik kaip į modalinių verčių rinkinį, bet kaip į savaime patrauklų kūną-objektą.

⁶ Beje, kartais aiškinama, kad moteris nusižengia ne tik dėl noro būti kaip Dievas, bet ir todėl, kad norėjo aplenkti savo vyrą, atsisakyti savo kaip pagalbininės vaidmens ir pirmą žengti į naują pasaulį: „Ji skubėjo paragauti pirmą, kad taptų galvos galva, kad būtų valdovė to, kurio turėjo būti valdoma, kad pagal dieviškumą būtų vyresnė, nors kaip žmogus buvo jaunesnė už savo vyrą“ (žr.: šv. Efreimas Siras; vertimas mano – K. K.). Tačiau tai tik teologumenas.

Kad įsigalėtų estezinis sąveikos režimas, nepakanka vien tik patirti – „reikia būti praėjus savotiškus mokymus apie tai, kas *geistina*“ (Landowski 2015, p. 157; išskirta Landowskio – K. K.), tik tada padidėja tikimybė kažką patirti. Gundytojas, pateikdamas klausytojui spręsti fenomenologines užduotis, atlieka paruošiamąjį darbą, todėl naujas estezinis santykis su pasauliu kuriamas ne tuščioje vietoje, o tiesiog keičiant perspektyvą iš anksčiau turėtos į gundytojo siūlomą. Tad medžiu grožimasi iš dalies ir dėl to, kad anksčiau subjektas nedrįsdavo to padaryti. Moteris atsisako Aukščiausiojo pateikto vertinimo ir renkasi kitą kelią, remdamasi nauju pasitikėjimo santykiu. Ji mato, kad grožėdamasi uždraustu medžiu nepatyrė jokios bausmės. Panašiai kaip ir gundytojas savo pavyzdžiu parodo, kad galima nepripažinti Dievo ir nemirti tuoju pat vietoje. Galbūt tolesnis pažinimas yra toks pat netikėtai malonus ir negrėsmingas?

Jeigu savo laiku protoobjektas nebūtų pateiktas, būsimą subjektą valdytų nerimo, intensyvaus ieškojimo, blaškymosi būsenos, kol energija, gimstanti atvėrimo moduliacijos dėka, nebūtų nukreipta į kokį nors objektą. Šiuo atveju einama kitu keliu – objektas iš karto pateikiamas. Visas protosubjekto dėmesys nukreiptas į jį: neatliekama jokių kritinio vertinimo procesų, nepasitelkiama kitų subjektų kognityvinė pagalba. Tai byloja apie labai intensyvią, greitą *no-rinčio* subjekto formavimąsi.

Savo ruožtu vertės objektas, anot Greimo ir Fontanille, nėra pasyvus. Ieškančiam subjektui jis yra tam tikra „sintaksinė forma, pasireišianti kaip pozicijų įvairovė“, kurių kiekviena gali veikti per subjektui artimas kategorijas (Greimas, Fontanille 2007, p. 56). Vertės objektas „siūlo“ tam tikrą savęs gavimo būdą, bet kartu ir apriboja subjektą, leisdamas jam veikti ne bet kokia tvarka. Tai bus matyti iš naratyviniame kelyje dominuojančių modalumų: anot Fontanille, pastarieji – tai savotiška kontrolės instancija, kai į diskursą įeina subjektas (Fontanille 1998, p. 187). Tačiau subjektas vis dar mato save „modaliai savarankišką, galintį nevaržomai priimti arba atmesti“ (Greimas 1989, p. 350) antilėmėjo pasiūlymą.

Medis, kadaise buvęs paklusnumo (o moteriai – Dievo baimės) simboliu, dabar virsta maišto apraiška. Jis įkūnija viską, ko pradeda norėti moteris: į jį pasižiūrima tiek estetiniu (nebe bausis, o patrauklus), tiek ir praktiniu (nebe mirtis, o išmintis) atžvilgiu. Iš ana-

lizuojamos ištraukos matyti – esama ir gundytojo „reklamuojama“ sistemos kardinaliai nesutampa, jos negali būti sutaikytos. Vienos pasirinkimas paneigia kitą, todėl subjektas atsiduria situacijoje, kurioje būtina priimti sprendimą. O subjektas manipuliacijos metu perėjo iš vienos „tikėjimo būsenos“ į kitą“ (Greimas 2000, p. 16), tad dabar metalėmėjo ir antilėmėjo pasakymų episteminiai statusai pasikeičia (metalėmėjo pasakymai suvokiami kaip melas, antilėmėjo pasakymai – kaip tiesa).

Subjekto buvimas, o juo labiau veikimas nebegali būti neutralūs, nuo šiol jie yra modališkai įkrauti, kadangi menkiausias naratyvinis judesys – tai aktyvus vieno universumo pasirinkimas ir kito paneigimas.

Aptariamoje ištraukoje *noras* nukreiptas į tam tikrą objektą. Pastarasis ir įprasmina modalines vertes (suteikia *žinojimą*, kuris ištraukos kontekste glaudžiai siejamas su *galėjimu*), ir yra esteziškai gyvas (malonus akims). Taigi nesustabdyta atvėrimo moduliacija semionaratyviniame lygmenyje kristalizavosi į aktyvų *norą*. Ši modalumą vertėtų aptarti kiek detaliau.

Anot Fontanille, *norėjimas* – tai endogeninio pobūdžio modalumas, valdomas vidinių jėgų, skirtingai nei *privalejimas*, priklausantis nuo išorinių veiksnių (Fontanille 1998, p. 190). Subjekto santykis su metalėmėju ir, atitinkamai, su jo pateiktuju draudimu (nevalgyti konkretaus medžio vaisiaus) buvo grįstas tik išorinėmis struktūromis: draudimas niekaip nepaliečia paties subjekto nuostatų. Kitaip sakant, Dievo valia šiuo atveju netapo žmogaus valia, čia nebuvo harmonijos. Atsiradus subjekto iniciatyvai, ji nesutampa su endogeniniu *privalejimu*, ir pastarasis yra atmetamas, nes nesuteikia tokios euforijos kaip *norėjimas*. Subjektas nepatenkintas savo padėtimi ir jo veiksmas yra nukreiptas į jos pakeitimą. Metalėmėjas suvokiamas kaip priešiškas subjektui, tad pastarojo nepaklusnumas – tai dar ir savotiškas kerštas bei maištas. Čia, panašiai kaip ir pykčio atveju, sutarties santykius pakeičia polemikos santykiai (Greimas 1989, p. 371).

Norėjimo modalumas, pateminėse struktūrose stipriausiai nukreiptas į objektą, išreiškia maksimalų konjunkcijos siekį. Jis rodo nuotolį tarp subjekto ir objekto (skirtingai nei *žinojimas* ar *galėjimas*, dažniausiai apibūdinantys konjunkcijos arba bent jau jos galimybės situaciją), kuri siekiama kuo greičiau įveikti.

Tad norint pakeisti klausytojo būseną, buvo paveiktas ne tiek pats modalumas, kiek jo semiozė tam tikro objekto (uždrausto vaisiaus) atžvilgiu. Dabar jau atsisakoma nuotolio, norima susilieti su vertės objektu ir taip pereiti į kitą egzistencijos režimą. *Norėjimas* aptariamoje ištraukoje yra papildomas transformuotu *privalejimu*: subjektas *privalo* paneigti metalėmėjo sistemą, kad pereitų į kitą. Toks modalumų derinys būdingas iniciacijos procesui, į kurį galiausiai įtraukiamas pats subjektas:

...ji skynėsi jo vaisiaus ir valgė... (Pr 3.6)

Nors mintyse uždraustas vaisius jau yra paragautas, patirtas malonumas yra tik potencialus, kol žmogus neatliks veiksmo. Nuodėmę sudaro du etapai – vidinis nusiteikimas ir pats veiksmas. Veiksmas tarsi patvirtina tai, kas jau buvo sukurta ir išgyventa viduje.

Čia prieinama prie pasirinktos ištraukos ribų, tačiau analizė reikalauja loginės pabaigos. Tad vertėtų dar kurį laiką nepaleisti iš akių figūrų: mat jų tolesnis kelias ne mažiau vertas dėmesio.

Žmogus nebuvo kankinamas alkio, todėl vaisiaus suvalgymas įgauna simbolinę prasmę – parodomas ne tik nepaklusnumas Dievui, bet ir perėjimas į kitą sistemą, kur Jo nėra ir kur žmogus galėtų užimti Jo vietą. Dievo balsas nebegirdimas, visas dėmesys sutelktas į kitą balsą, į kitus žodžius: „tikrai nemirsite“... „atsivers jums akys“... „būsité kaip Dievas!“

Iš tiesų – akys atsiveria, žmogus priima kitą sistemą, kuri jam žadėjo neapsakomą malonę, bet jau pirmieji žingsniai joje yra skausmingi. Tikėdamiesi išminties, siūlomos gundytojo, žmonės iš tikrųjų tesuvokia savo nuogumą, t. y. ne savo visagalybę, o pažeidžiamumą. Tai nebe palaimingas atvirumas pasauliui kaip anksčiau (Pr 2.25), o nuogumas, nesaugumas. Tad ir žinojimas tampa greičiau susietas ne su *galia*, kaip buvo žadėta, o su visišku bejėgiškumu.

Taigi galima daryti prielaidą apie dvi skirtingas *žinojimo* modalumo apraiškas šiame tekste. Tai patvirtina teksto semantika. Plg.:

Kai moteris pamatė, kad [...] tas medis žadėjo duoti <u>išminties</u> (orig. tekste - „pažinimą“, sakal {saw-kal' })	vs	Tuomet abiejų akys atsivėrė ir jiedu <u>suprato</u> (orig. tekste - „sužinojo“ (yada' {yaw-dah' }) esą nuogi
--	----	--

Yada ir *sakal* abu žodžiai reiškia „žinoti“. Tačiau *yada*, skirtingai nei *sakal*, nurodo patirtimi pagrįstą, išgyventą pokytį. Moteris, žvelgdama į medį, tikisi teorinio pažinimo (*sakal*), tačiau paragavus vaisiaus, kelio atgal nebėra – patiriama kokybinė transformacija. Blogis – tai nebe išorinė informacija, jis tampa žmonių prigimties dalimi, jis yra pažintas, patirtas (*yada*).

Ir štai šioje būsenoje žmonės išgirsta „garsą Viešpaties Dievo, vaikščiojančio sode“ (Pr 3.8). Pirmoji jų reakcija – pasislėpti, tačiau akistata su Juo neišvengiama.

KERŠTAS AR...?

Šis pasakojimas dažnai suprantamas klaidingai. Kai atsakydamas į Dievo klausimą „Ar valgei vaisių nuo medžio, kurio vaisių buvau tau įsakęs nevalgyti?“ (Pr 3.11) žmogus verčia kaltę žmonai ir kartu Dievui („...kurią Tu [pabraukta mano – K. K.] man davei“ (Pr 3.12)), kai moteris pasiteisina, kad buvo sugundyta, nuskamba Dievo žodžiai:

Viešpats Dievas tarė žalčiui:
 „Kadangi tu taip padarei,
 esi prakeiktas
 tarp visų gyvulių ir
 tarp visų žvėrių.
 Ant pilvo šliaužiosi
 ir dulkes esi
 visas savo gyvenimo dienas.
 Aš sukelsiu priešiškumą
 tarp tavęs ir moters,
 tarp tavo palikuonių ir jos pali-
 kuonių;
 jis kirs tau per galvą,
 o tu kirsi jam į kulną.“
 O moteriai jis tarė:
 „Aš padauginsiu tavo skausmus)
 ir nėštumą, –
 skausme gimdysi vaikus, –

bet aistringai geisi savo vyro,
 ir jis bus tavo galva“.
 O žmogui jis tarė:
 „Kadangi tu paklausei savo žmo-
 nos balso
 ir valgei nuo medžio,
 apie kurį buvau tau įsakęs:
 'Nuo jo nevalgysi!' –
 tebūna už tai pasmerkta žemė, –
 triūsu maitinsies iš jos
 visas savo gyvenimo dienas.
 Erškėčius ir usnis tau ji želdins,
 maitinsies laukų augalais.
 Savo veido prakaitu valgysi duoną,
 kol sugrįši žemėn,
 nes iš jos buvai paimtas.
 Juk tu dulkę esi
 ir į dulkę sugrįši!“ (Pr 3.14–19)

Tai atrodo tarsi Dievo kerštas. Jo nebuvo šalia, kai žmogus buvo gundomas, žmogui nebuvo pagelbėta. Dievas pasirodo tik kaip baudžiančioji jėga.

Tačiau kerštas įmanomas, kai nepalankumą inspiruoja lygiavertis subjektas. Šiuo atveju galioja akivaizdi hierarchija: metalėmėjas yra nepalyginamai viršesnis už subjektą, tad keršto būti negali. Kitaip tai tik bylotų apie metalėmėjo sumenkėjimą, prilyginimą subjektui, ko niekaip neleidžia padaryti biblinis tekstas.

Dar daugiau, subjekto kančia nesuteikia metalėmėjui malonumo, kaip paprastai atsitinka keršto programoje (Greimas 1989, p. 376). Tai parodo visas Senasis Testamentas, vedantis link Naujojo Testamento išganymo.

Biblijoje Dievo ir žmogaus santykis dažnai vaizduojamas per vyro ir moters meilę. Būtent todėl į Biblijos kanoną įeina, rodos, savo turiniu išsiskirianti iš jo Giesmių giesmės knyga. Išrinktoji tauta turėtų būti kaip skaisti nuotaka, belaukianti jaunikio. Tačiau jų santykiai rutuliojasi kitaip. Pranašų knygoje ši nuotaka neatpažįstamai pasikeičia: „Deja, ištikimasis miestas, kupinas teisingumo, tapo kekše!“ (Iz 1.21) Pranašo Ozijos knygoje per jo šeimyninius santykius alegoriškai vaizduojama Dievo ir Jo tautos istorija: žmona yra paleistuvė ir nuolat pabėga iš namų, svetimaudama su savo meilužiais, – taip pat ir Izraelis ne sykį nususka nuo Dievo. Panašiai kaip ir pirmieji žmonės, jis siekia galios, apeidamas Dievą ir pasirinkdamas magijos kelią. Ir nors anksčiau ar vėliau tokia žmona bus nubausta, tačiau:

...Aš viliosiu ją, išvesiu ją į dykumą
ir prašnekinsiu jos širdį.
Ten jai atiduosiu jos vynuogynus,
o Achoro slėnį padarysiu vilties durimis.
Ten ji Man atsilieps kaip savo jaunystės dienomis,
kaip tą dieną, kada išėjo iš Egipto žemės.
Tą dieną, – tai Viešpaties žodis, – ji vadins Mane „Mano
vyras“, ji niekuomet nebevadins manęs „Mano Baalas“.
(Oz 2.16–18)

Pirmųjų žmonių nuopuolio tragedija ir karti ironija yra ta, kad jie, pašaukti dieviškumui, buvo suvilioti kito būdo tai pasiekti, atmetant Dievą. Žmogus vienintelis iš visos tvarinijos sukurtas pagal Dievo paveikslą ir panašumą (Pr 1.26–27), jam suteikti die-

viškieji gebėjimai – valdžia (Pr 1.28), kūrybiškumas bei atsakomybė už tvariniją (Pr 2.15), gebėjimas matyti dalykų esmę ir todėl suteikti jiems vardus (plg.: Pr 2.20 ir Pr 1.5, Pr 1.8, Pr 1.9). Tačiau gundymo metu klausytojo dėmesys koncentruojamas tik ties tariama neteisybe.

Nuo pat Adomo ir Ievos puolimo Dievas daro viską, kad žmogus grįžtų į Jį. Ypač ryškiai tai matoma Naujajame Testamente. Tai Dievas-Išganytojas, o ne baudėjas. Pvz., Jėzaus nekenčiantiems fariziejams paliekama laiko atsipeikėti ir atpažinti atleidžiantį ir išganantį Dievą: nė vienas jų nėra nubaustas Jėzaus Kristaus. Kaip tikras Dievas, Jis nugali blogį žmogaus prigimtyje, kaip tikras Žmogus – pasidalina šia pergale su visa žmonių gimine.

Tačiau kol kas pirmieji žmonės tik įtvirtina savo priešišumą Dievui. Jie prarado gebėjimą paklusti Dievo valiai iš meilės, o ne iš baimės. Žmogus dar nesuvokia visų savo poelgio padarinių. Tai ne Dievas nususuka nuo žmogaus ir atkeršija jam už netinkamą poelgį, o žmogus atsisako Dievo, nebenori ir nebegali būti šalia Jo: Dievo pasirodymas verčia slėptis, Dievo kalba – nemaloni, visa rojaus aplinka – svetima ir grėsminga. Nuo šiol suardyta bet kokių santykių harmonija (žmogaus santykis su Dievu, su pačiu savimi, su kitu žmogumi, su gamta). Tai, kas buvo Dievo duota, tampa paliesta nuodėmės: santykiuose tarp vyro ir moters nebėra harmonijos, šeimyninis gyvenimas virsta kovos arena, o ne vienatve meilėje, darbas – tai nebe kūryba, o sunki našta ir pan. Palaiminimas virsta prakeiksmu, panašiai kaip ir palaimintas nuogumas virto karčiu bejėgiškumo supratimu.

PRIEŠ NUODĒMĒ	PO NUODĒMĒS
<p>„Būkite vaisingi ir daugināties, pripildīdīkite zemi” (Pr 1.28)</p>	<p>„Aš padauginsiu tavo skausmus ir nēštuma, – skausme gimdīsī vaikus” (Pr 3.16)</p>
<p>„Negera žmogui būtī vienam. Padarīsīu jam tinkamā bendrinīkā” (Pr 2.18).</p> <p>„Šī pagāliu yra kaulas mano kaulū ir kūnas mano kūno. Šī bus vadināma Moterimi, nes īš jos Vyro jī buvo paimta”. Todēl vyras palieka savo tēvā ir motinā, glaudzīsī priē savo žmonos, ir jē tampa vienu kūnu” (Pr 2.23–24).</p>	<p>„...aistringai geisī savo vyro, ir jīs bus tavo galva” (Pr 3.16)</p>
<p>„VIEŠPATS Dievas paēmē žmogū ir apgyvendino jī Edeno sode, kad jī dirbtū ir juo rūpintūsi” (Pr 2.15).</p> <p>„pripildīdīkite zemi ir valdīdīkite jā! Viešpataukite ir jūros žuvims, ir padangiū paukščiams, ir visiems žemēje judantiems gyvūnams. Dievas tarē: „Štai aš jums davīau visus, visoje žemēje sēklā teikiančius augalus ir visus medžius, kurie veda vaisius su sēklomis; jē bus jums maistas” (Pr 1.28–29).</p>	<p>„...tebūna už tai pasmerkta žemē⁷, – triūsū maitīsīs īš jos visas savo gyvenimo dienas. Erškēčius ir usnis tau jī zeldīs, maitīsīs laukū augalais. Savo veido prakaitu valgīsī duonā, kol sugrīšī žemēn, nes īš jos buvai paimtas. Juk tu dulkē esi ir ī dulkē sugrīšī!”</p>

⁷ Visuose kituose vertimuose – graikų, sinodaliniame bei bažnytniniame slavų, angliškame ir kt. žemės pasmerkimas – tai žmogaus veiksmų rezultatas: проклята земля за тебя (Быт. 3:17), cursed is the ground for thy sake (Gen. 3:17), ἀπ' αὐτοῦ ἐπικατάρατος ἡ γῆ (Gen. 3:17) [visur išskirta mano – K. K.].

Pakitęs žmogus išsiskiria iš Dievo universumo, jis jam nebeprisklaido. Todėl kartu su dvasine, pasikeičia ir erdvinė žmogaus padėtis:

Tuomet VIEŠPATS Dievas tarė: „Tik pažiūrėk! Žmogus tapo kaip vienas iš mūsų, žinantis gera ir pikta. Kad tik jis kartais netiestų savo rankos, nepasiimtų ir nuo gyvybės medžio, valgytų ir gyventų amžinai!“²³ Todėl VIEŠPATS Dievas išsiuntė jį iš Edeno sodo dirbti žemės, iš kurios jis buvo paimtas²⁴. Išvaręs žmogų, jis pastatė į rytus nuo Edeno sodo kerubus ir liepsna švytruojantį kalaviją – kelio prie gyvybės medžio saugoti. (Pr 3.22–24)

Taip bandoma apsaugoti žmogų nuo jo paties: paragavę gyvybės medžio vaisiaus, žmonės nebebus sustabdomi mirties, jų dvasinė degradacija neturės pabaigos, o jos padariniai, dar sudėtingesni negu išvardytieji, bus vis sunkiau pakeliami.

Akistatos su metalėmėju metu subjektas neprispazįsta atlikęs uždraustą veiksmą, nepademonstruoja nepasitenkinimo dėl buvusios sistemos praradimo, bet puola kaltinti metalėmėją bei jo tvarką. Greimas atgailą įvardija kaip „atpirkimo ir atlyginimo geismą“ (Greimas 2007, p. 67). Matyti, kad tokia būseną abiem subjektams šiuo metu nebūdinga. Metalėmėjo atsakymas tarsi logiškai užbaigia šį epizodą – pateikiama sankcija.

Tai paaiškina, kodėl gundymo metu žmogus tarsi paliekamas vienas. Atrodo, kad be jo ir gundytojo daugiau nieko nėra. Taip paprastai atsitinka išbandymo metu. Šis išbandymas buvo grįstas paklusnumo ir pasitikėjimo patikrinimu. Tačiau žmogus pademonstruoja ne meilę, ne paklusnumą ar ištikimybę. Jis linkęs į išdavystę dėl savo interesų. Užuoat išlaikęs ir sustiprinęs pasitikėjimo kompetenciją, kad pasiektų naują žmogaus–Dievo santykių vingį – ne aklą sekimą autoritetu, o sąmoningą Dievo pasirinkimą – jis atmeta viską, kas duota Dievo, ir seka paskui kitą, pažadėjusi lengvesnį gyvenimą. Žmogaus laukia ilgas grįžimo kelias, kurio jis nebegalės surasti pats.

IŠVADOS

Biblinis tekstas pasiduoda semiotinei analizei. Ši atveria patį tekstą ir parodo jo vidinę dinamiką, išskleidžia jame užkoduotas reikšmes. Lakoniškos šios ištraukos frazės pasirodo esančios labai informatyvios, o jomis perteiktas naratyvas – aktualus ir dabartiniam skaitytojui. Biblijos semiotinė analizė (kaip ir bet kokia kita) nėra pilna ir galutinė – kitų metodų ir skaitymo būdų taikymas neabejotinai praturtintų šį lauką.

Bandant stebėti nuodėmės kelią, pavaizduotą šioje ištraukoje, matyti, kad nuodėmė – tai savo „gramatiką“ turintis reiškiny. Gundytojo ir žmogaus pokalbis iš, rodos, abstrakčios diskusijos virsta gyvenimo būdo pasirinkimu. Tokiai analizei atlikti itin parankus atrodo pasijų semiotikoje aptartas presupozicijų lygmuo – jis padeda pastebėti smulkius, vos pastebimus subjekto raidos niuansus, nuspėti galimas jo kismo ir aksiologinio pasirinkimo trajektorijas.

Gundytojas pamažu stumia klausantįjį link nusizengimo, nebesikišdamas į galutinio sprendimo priėmimą. Tekste šis procesas pristatomas gana dinamiškai – įvardijami pagrindiniai etapai, esminės gundomojo suvokimo transformacijos. Pasėjama abejonė, kuri pradeda griauti visą iki tol buvusį pasaulį. Tai ir sudaro teksto šerdį – chronologiškai pateikiami dvasiniai pokyčiai: susidomėjimas → nepasitikėjimas → būsimos euforijos vaizdai → valingas apsisprendimas → veiksmas. Nuo kalbėjimo pereinama prie požiūrio pokyčio, o tada ir prie atlikties. Už kiekvieną etapą didelė dalimi tampa atsakingas pats subjektas, kadangi jis neverčiamas rinktis, jam negrasinama, tik pasiūloma.

Gundymas šioje ištraukoje pateikiamas dialogo forma. Iš ištraukos struktūros ir semantinio ritmo (tiesa, atsižvelgta tik į lietuvišką, slavų bažnytinės kalbos ir septuagintos variantus) matyti nuodėmės raida: [j]lis paklausė moterį → [m]oteris atsakė žalčiui → [b]et žaltys tarė moteriai → moteris pamatė → skynėsi jo vaisiaus ir valgė, davė jo ir savo vyrui.

Tačiau uždrausto vaisiaus poveikis pasirodė ne toks malonus. Ir ne todėl, kad paskui nepaklusnioji pora yra Dievo nubaudžiama, o todėl, kad siūlytas naujas gyvenimas pasirodė buvęs tiesiog fikcija.

Gundytojo kalba buvo tik iš dalies teisinga. Žmogui atsivėrė akys, bet tik tam, kad jis suvoktų, ką prarado. Žinojimas tapo jo praeiksmu. Negana to, savarankiškumo siekis taip ir nepasiteisino: manydamas, kad demonstruoja savo nepriklausomybę, žmogus iš tikrųjų vykdo gundytojo valią.

Biblinio pasakojimo struktūroje šioji manipuliacija buvo kitos, didesnės, globalesnės naratyvinės programos dalis. Jos metu subjektas galėjo įtvirtinti *pasitikėjimo* metalėmėju kompetenciją ir pereiti į kitą savo raidos etapą – sąmoningą aksiologinio universumo bei kartu savo tapatybės pasirinkimą. Vietoje šito jis išduoda metalėmėją, priima antilėmėjo pasiūlytą programą, susiduria su jos padariniais, bet ir tada atsisako grįžti į metalėmėjo universumą. Tik po pastarojo žingsnio pateikiama sankcija. Iš dalies ją galima sieti su moralizacija, kadangi jos metu yra įvardijama ir įvertinama viskas, kas padaryta. Bet, be šito, taip pat nurodytas ir tolesnis subjekto kelias, pakeista jo erdvinė padėtis metalėmėjo atžvilgiu, tad tai ne tik moralizacija ir ne tik sankcija, bet ir naujos programos pradžia.

Tačiau net šiuo atveju subjektas nėra paliekamas metalėmėjo. Visa Senojo ir Naujojo Testamentų istorija rodo, kaip žmogus yra Dievo vaduojamas iš savo būsenos. Savo kenozėje Kristus padaro tai, ko taip ir nesugebėjo padaryti pirmasis žmogus – parodo dieviškosios ir žmogiškosios valių harmoningą vienatvę, vedančią į teozę, kuriai ir buvo pašauktas žmogus.

ŠALTINIAI

Šventasis Raštas. Senasis ir Naujasis Testamentas, iš hebrajų, aramėjų ir graikų kalbų vertė Antanas Rubšys ir Česlovas Kavaliauskas, Vilnius: LVK leidykla „Katalikų pasaulis“, 1998.

LITERATŪRA

Avantekstas: Lietuviškų literatūros mokslo terminų žodynas, Vilniaus universitetas. Prieiga internetu: <http://www.avantekstas.flf.vu.lt/>.

Fontanille, Jacques, Zilberberg, Claude, *Tension et signification*, Liège: Mardaga, 1998.

Efremas Siras, šv. = Ефрем Сирин, св., *Толкования на Священное Писание. Книга Бытия*, гл. 3. Prieiga internetu: https://azbyka.ru/otechnik/Efrem_Sirin/tolkovanie-na-knigu-bytija/3.

Greimas, Algirdas Julius, *Semiotika. Darbų rinktinė*, sud. Rolandas Pavilionis, Vilnius: Mintis, 1989.

Greimas, Algirdas Julius, „Žinojimas ir tikėjimas: vienas kognityvinis universumas“, *Baltos lankos*, 2000, Nr. 12, p. 12–33.

Greimas, Algirdas Julius, „Apie nostalgiją“, *Kultūros barai*, 2007, Nr. 3 (509), p. 64–69.

Greimas, Algirdas Julius, Fontanille, Jacques = Греймас, Альгирдас Юлюс, Фонтаний, Жак, *Семиотика страстей. От состояния вещей к состоянию души*, пер. с французского И. Г. Меркуловой, Москва: издательство ЛКИ, 2007.

Landowski, Eric, *Prasmė anapus teksto*, iš pranc. k. vertė Paulius Jevsejevas, Vilnius: Baltos lankos, 2015.

Lopuchin, A. = Лопухин, А., *Толковая Библия*, «Толкование на книгу Бытия», Быт. 3:2–3, Санкт-Петербург, 1904, p. 24.

Nastopka, Kęstutis, *Literatūros semiotika*, Vilnius: Baltos lankos, 2010.

Thériaud, Jean-Yves, „Enjeux de la sémiotique greimassienne dans les études bibliques“. Prieiga internetu: <http://www.bible-lecture.org/se-former/textes-sur-la-theorie-de-la-lecture/semiotique/>.

SUMMARY

The Grammar of Fall

Ksenija Kazarinova

The aim of this analysis is to show the way of sin formation in one's mind. As illustration for it, the biblical text is chosen. The story of original sin is quite short, but mysterious. How does it happen that Adam and Eve choose evil instead of God? Are they thrown into the sin or construct it by their selves?

Using the semiotics of passions the author of the article tries to show the mechanism of transformation of the subject's consciousness. The doubt about God makes subject to choose another axiological system. What is more, he is trying to become god himself. The formation of sin goes through the main phases: communication with the tempter and interest → the doubt about God → euphoric visions of the future → rebellion against God → rebellious action.

The consequences of sin are painful and not such euphoric as it seemed before. The person loses the harmony with everything in the world, he can only feel his own nakedness and vulnerability. However, notwithstanding human betrayal, God makes everything to save the mankind.

Keywords: Bible, semiotics, semiotics of passions, sin, temptation.